

Šeima: samprata, tarpasmeniniai santykiai ir etniškumas (Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakulteto studentø sociologinis tyrimas)

Irena Juozeliūnienė,

Pivilė Norvilaitė,

Loreta Kuzmickaitė¹,

Andrėja Stravinskaitė

*Vilniaus universitetas,
Sociologijos katedra, Universiteto g. 9/1,
LT-01513 Vilnius,
el. paštas irena.juozeliuniene@takas.lt*

*¹ Socialinio tyrimø institutas,
Saltoniškio g. 58, LT-08124, Vilnius
Loreta.kuzmickaite@fsf.vu.lt*

Straipsnyje analizuojami Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakultete studijuojanèio jaunimo sociologinës apklausos duomenys. Á ðeimà paþvelgiama per ðeiminës partnerystës komponentø normatyvinës galios, diadø konfigûracijos bei tarpasmeniniø santykiø prizmæ. Tëvø ðeiminë patirtis vertinama kaip svarbus veiksnys, turintis átakos vaikø (studentø) ðeiminës partnerystës modeliavimui. Jaunimo poþiûrà á etniðkai miðrias ðeimines partnerystes nagrinëjome bendrosios nuostatos á tokias partnerystes, konkreèios socialinës grupës (tautieèiø) kuriamas etniðkai miðrias partnerystes bei asmeninio apsisprendimo poþiûriu. Analizuojamos elgesio strategijos etniðkai miðriøje ðeimoje: etnocentrinë, pliuralistinë, asimiliacinë, marginalinë; teiraujamosi apie etniðkai miðriø ðeimø paplitimo Lietuvoje galimybes.

Raktaþodþiai: ðeiminë partnerystë, tarpasmeniniai santykiai, etniðkai miðri ðeima

ÁVADAS

2003 m. lapkriëio–gruodþio mën. Vilniaus universiteto Sociologijos katedra, bendradarbiaudama su Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakultetu, atliko fakultete studijuojanèio jaunimo sociologinæ apklausà.

Projektas yra ádomus tuo, kad sociologinio tyrimo programà, klausimynà, duomenø rinkimà ir apdorojimà bei tyrimo ataskaità inicijavo ir atliko Vilniaus universiteto sociologijos specialybës studentø komanda: magistrantë Pivilė Norvilaitė, bakalaurës: Jurgita Èyþiûtė, Milda Lukoðevièiûtė, Andrėja Stravinskaitė ir 18 treèio kurso sociologijos specialybës studentø. Ðà projektà kuravo Vilniaus universiteto Sociologijos katedros dëstytojos: doc. I. Juozeliūnienė, doc. D. Tureikytė, L. Kuzmickaitė.

Tokio studentø áveiklinimo tikslas – rengti profesinei veiklai, ugdyti savarankiðko darbo ágûdþius. Tripakopë tyrimo komandos struktûra (magistrantø, bakalaurø ir treèiakursiø) garantavo skirtingo profesinio pasirengimo dalyviø bendradarbiavimà. Ðiuo atveju tradicines akademines studijas (paskaitas, seminarus) pratæsë „natûralûs“ þiniø mainai, ágûdþiø formavimasis bendroje veikloje. Empiriniam tyrimui pasirinkome kiekybinà tyrimo metodà. Apklausti 500 visø kursø skirtingø studijø programø dieninio skyriaus studentai. Buvo sumanyta apimti visà tiriamà populiacijà, taèiau kai kurie studentai dël objektyviø prie-

þasëiø liko „nepasiekti“. Atsakymø lygis 61%. Apklausa atlikta grupinio anketavimo metodu.

Apklausos duomenys buvo apdoroti SPSS statistiniø programø paketu.

Statistinë tyrimo rezultatø paklaida, esant 95% patikimumui, +/-1,5%.

Sociologinio tyrimo rezultatai pateikiami þurnalo „Filosofija. Sociologija“ dviejuose straipsniuose: „Šeima: samprata, tarpasmeniniai santykiai ir etniškumas“ bei „Profesinës karjeros projektavimas: darbo vertinimo ir lyties dimensijos“.

Dëkojame Vilniaus kolegijos Verslo vadybos fakulteto dekanei Vandai Mickienei, prodekanei Danutei Rasimavièienei ir fakulteto kolektyvui, padëjusiems realizuoti pas mus dar maþai iðplëtotà studentø áveiklinimo (studentø–dëstytojø, studentø–studentø) iniciatyvà.

ÐEIMINË PARTNERYSTË

Á branduolinæ ðeimà paþvelgus kaip á vienà ið galimø ðeiminës partnerystës formø, ryðkëja nauji prioritetai – dëmesys individualiai asmen saviraiðkai ir savikûrai, siekiamas atsiriboti nuo normatyviniø vaidmenø ir ásipareigojimø. Ðeimos sociologai siûlo naujus terminus ðeiminei partnerystei apibrëþti, tokius kaip „antisantuoka“ (R. Thery), „erdvi ðeima“ (T. Marciano ir M. B. Sussman), „ávairovës ðeima“ (R. Rapoport),

„postmoderni šeima“ (J. Stacey), „pirminiai santykiai“ (J. Scanzoni ir W. Marsiglio).

Modernizacijos idėja ir jos plėtojimas tarpasmeninių santykių raidos analizėje atgaivina intymumo sąvoką, priešpastatant ją socialiniam normatyvumui. Ávairių autorių darbuose intymumas selektyviai sutapatinamas su meile ir tarpasmeniniais santykiais poroje. Vieni autoriai modernizaciją sieja su intymių santykių formalizacija ir dehumanizacija, utilitariniu individualizmu [1]; kiti pateikia labiau optimistinę viziją apie tai, kad modernizacija paskatina „romantinės meilės“ pokyčius ir tarpasmeninių santykių reorganizaciją pagal „santakos meilės“ principus [5, 9]. Be to, siūlomos naujos priegos, pvz., á racionalizaciją ir individualizmą įvelgiama ne kaip á destruktinius tarpasmeninių santykių veiksmus, o kaip á sukeliančius riziką, siejamą su partnerio pasirinkimu, intymumu. Kitaip tariant, ášivaizduojama, kad rizika „ásiskverbia“ á tas sferas, kurios nestabiliame ir depersonalizuotame vėlyvosios modernybės pasaulyje garantuoja asmens saugumą [3].

Tyrimo teorinės prielaidos ir metodika. Nepaisant gilių šeimos sociologijos tradicijų ir gausių publikacijų, priskiriamų moters diskursui, 21 a. JAV ir Vakarų Europos šeimos sociologai konstatuoja sąstingą daugelyje šeimų tyrimų sričių ir ragina naujai ávertinti teorinių priegų integracijos ir inovacijos galimybes [6]. Rengiant šeiminių partnerystės sociologinio tyrimo metodinę dalį, vadovavomės J. Trosto, J. A. Holsteino ir J. F. Gubriumo, R. Sternbergo, L. Bumpasso, N. D. Glenn bei H. T. Reis darbais.

Jaunimo požiūris á šeiminių partnerystę buvo analizuojamas, skiriant 3 lygmenis: pirma, šeiminių partnerystės komponentų normatyvinės galios vertinimą; antra, socialinių grupių priskyrimą šeimai; trečia, šeiminių partnerystės kaip tarpasmeninių santykių visumos vertinimą. Taip pat buvo analizuojama jaunimo socialinių demografinių charakteristikų átaka šeiminių partnerystės modeliavimui bei tarpasmeninių santykių tėvų šeimoje átaka vaikų (studentų) šeiminių partnerystės ypatumams.

Analizuojant šeiminių partnerystės komponentų (santuokos áteisinimas, bendro gyvenimo viename namų ūkyje pradžia, seksualinių santykių pradžia ir pirmagimio gimimas) normatyvinę galią tarpasmeniniams santykiams poroje, vadovavomės J. Trosto [21] prielaida, jog nuo 20 a. antros pusės áie elementai praranda savo normatyvinę galią bei tampa normatyviai vienas nuo kito nepriklausomi. Kitaip tariant, norėjome nustatyti, pirma, ar santuokos registravimas traktuojamas kaip būtina, partnerių santykius áteisinanti priemonė, ar á santuoką įvelgiama kaip á vieną iš galimų partnerystės formų. Antra, ar intymių santykių pradžia siejama su santuoka, t. y. jos áteisinimo diena. Trečia, ar vaiko gimimas yra siejamas su santuoka, ar vaikas tampa savarankiška verte. Ketvirta, ar šeiminių partnerystė yra siejama

su vienu namų ūkiu, ar šeima ir namų ūkis įymi skirtingas erdves.

Socialinių grupių, kaip skirtingų diadų konfigūracijų, priskyrimą šeimai nagrinėjome J. Trosto pasiūlyta metodika [14]. Siekėme nustatyti, kurias asmenų diadas bei diadų konfigūracijas tiriamasis laiko šeima. Grupės skyrėsi struktūra, narių giminystės ir santuokiniais ryšiais, namų ūkių skaičiumi, lyčių santykiais poroje. Darėme prielaidą, kad socialinės grupės priskyrimas šeimai atskleis tiriamojo nuomonę apie tai, ká jis vadina šeima. Socialinė grupė gali būti pavadinta šeima struktūros, kasdienio bendravimo ar emocinių ryšių požiūriu. Taip pat pateikėme klausimus apie tai, ar naminiai gyvūnai (katės, áunys ir kt.) bei mirusieji gali būti laikomi šeimos nariais.

Vertinant šeiminių partnerystę tarpasmeninių santykių požiūriu vadovavomės R. Sternbergo [17] daugiamate lyčių tarpasmeninių santykių teorija. Buvo sudaryti klausimai, atskleidžiantys jaunimo požiūrą á 3 tarpasmeninių santykių komponentus: intymumą, aistrą ir ásipareigojimą bei jaunimo požiūrą á tarpasmeninius santykius jų tėvų šeimose. Remiantis L. Bumpasso [4], N. D. Glenn [11] bei H. T. Reis [17] darbais, tiriamųjų tėvų šeiminių patirtá vertinome kaip viená svarbiausių veiksmų, sąlygojusį vaikų (studentų) šeiminių partnerystės modeliavimą. Laikėmės metodologinės nuostatos apie šeiminių partnerystės ir lyčių tarpasmeninių santykių modelių konstruojamąjį pobūdį [12].

Tyrimo rezultatai. 67,4% tiriamųjų nurodė, jog šeiminei partnerystei nebūtina santuokos registracija; 89,8% – kad seksualiniai partnerių santykiai galimi iki vedybų; 42,2% – vaikų galima turėti ir nesusituokus; 30,8% netapatina bendro gyvenimo su vienu būstu. Galima daryti išvadą, kad 4 šeiminių partnerystės komponentai neturi griežtos normatyvinės galios ir nėra tarpusavyje susiję. Santuoka ir šeima nėra sutapatinamos, santuoka yra tik viena iš galimų partnerystės formų. Dalis tiriamųjų įvelgia á vaiką kaip á savarankišką vertybę ir nesieja ketinimų turėti vaikų su partnerystės formalizavimu. Seksualiniai santykiai, daugumos nuomone, yra savarankiška vertybė, tiesiogiai nesiejama su santuoka. Bendras namų ūkis, paprastai laikomas „teisingos“ poros atributu, nors trečdaliui tiriamųjų áis komponentas nėra reikšmingas.

Visi tiriamieji sutuoktinių porą ir vaiką (branduolinę šeimą) vadino šeima; sutuoktinių porą be vaikų – 80,2%; pakartotinės santuokos porą ir vaiką – 86,2%; porą po skyrybų – 2,6% tiriamųjų. Neregistruotos santuokos porą ir vaiką šeima vadino 76,2% tiriamųjų; neregistruotos santuokos porą be vaikų – 32,0%. Sutuoktinių porą su vaikais, kai vienas vaikas pastoviai gyvena kitame namų ūkyje, 87,0% tiriamųjų vadino šeima. Broliai ir seseris, gyvenančius viename namų ūkyje, šeima vadino 81,4% tiriamųjų. 26,8% tiriamųjų gėjų poras pavadino šeima, o lesbiečių – 29,4%. Daugiau nei pusė tiriamųjų nurodė,

kad gyvūnus (69,2%) ir mirusiuosius (62,8%) laikytø šeimos nariais.

Vertinant šeiminių partnerystės tarpasmeninių santykių požiūriu (intymumo, aistros, šipareigojimo) tiriamieji buvo sugrupuoti á 3 klasterius, pavadintus *romantiškuoju* (41,2%), *liberaliuoju* (40,2%) ir *abejinguoju* tipais (18,6%). *Romantiškojo* tipo tiriamieji mano, jog partneriai privalo visiškai vienas kitu pasitikėti ir gerbti, dalytis išgyvenimais ir slapčiausiomis mintimis (aukšti intymumo skalės rodikliai). Seksualinis potraukis ir aistra nėra svarbiausi partnerystėje, visgi seksualinė neištikimybė vertinama kaip išdavystė. Šie tiriamieji užaugo šeimose, kuriose nebuvo atvirai kalbama intymiojo gyvenimo ir lytinių santykių temomis. Tėvų šeimoje buvo barnių dėl nesilaikymo švairiausių šipareigojimų, tarpasmeninių santykių „krizė“ ir pavydo protrūkių. Apibendrinant, galima teigti, jog „romantikai“ – tai žmonės, siekiantys aukščiausių idealų tarpasmeniniuose santykiuose.

Liberaliajam tipui priskirti tiriamieji manė, kad atvirumas ir pasitikėjimas tarp partnerių yra būtini, bet ne „šimtu procentu“ (vidutiniai intymumo skalės rodikliai). Suskirsčius neištikimybę á seksualinę ir dvasinę, tiriamieji pateisintø tik seksualinę. Tėvų šeimoje buvo dalijamasi išgyvenimais, bet buvo gerbiama „asmeninė erdvė“. Tėvų tarpasmeniniai santykiai buvo, iš esmės, atviri, bet kiekvienas turėjo savą „paslapčią“. Apie lytinius santykius buvo vengiama kalbėtis. Galima teigti, kad „liberalieji“ – tai žmonės, partnerystėje siekiantys asmeninės laisvės ir erdvės bei toleruojantys kito teisę á autonomiškumą.

Abejingieji seksualinio potraukio ir aistros nelaiko svarbiausiais tarpasmeninių santykių aspektais, seksualinė neištikimybė jiems būtų lengviau atleisti nei dvasinę. Intymumo skalė parodo, kad jie neturi aiškių prioritetų dėl tarpasmeninių santykių poroje. Tėvų šeimos situacija buvo sudėtinga: tėvai dažnai konfliktuodavo tarpusavyje, būdavo neištikimi, jie gyveno kartu, bet „atskiruose pasauliuose“. Tiriamieji su tėvais nesidalijo išgyvenimais, nesijautė suprasti, apie lytinius santykius ir seksą su tėvais nekalbėjo. „Abejinguosius“ respondentus galima pavadinti neturinėiais aiškios pozicijos arba reiškiantys prieštarinę nuomonę apie tarpasmeninius santykius poroje.

Išvados. Tyrimo duomenys parodė, kad 4 šeiminių partnerystės komponentai (santuokos áteisinimas, bendro gyvenimo viename ūkyje pradžia, seksualinių santykių pradžia ir pirmagimio gimimas) neturi griežtos normatyvinės galios ir nėra tarpusavyje susiję.

Socialinė grupė pavadinama šeima, vadovaujantis švairiais kriterijais: tiek struktūros, tiek emocinių ryšių, tiek kasdienio bendravimo. Branduolinė šeima vis dar lieka „standartine“ šeiminių partnerystės forma; vaikai turi didelę reikšmę grupę pavadinant šeima. Giminytės ryšiai ir gyvenimas viename namo ūkyje yra svarbūs kriterijai, antrasis yra mažiau reikšmingas (dviejų namo ūkių socialinė grupė pavadina-

ma šeima). Lygių santykiai poroje (heteroseksuali/homoseksuali) beveik trečdaliui tiriamųjų nėra svarbūs grupę vadinant šeima (palankiau vertinama lesbiečių partnerystė). Būtina pažymėti, kad vaizduotės ir emocinių ryšių dėka kas antras tiriamasis šeimos konstrukte susieja gyvuosius ir mirusiuosius, žmones ir gyvūnus.

Vertinant šeiminių partnerystės tarpasmeninių santykių požiūriu (intymumo, aistros, šipareigojimo) buvo išskirti *romantiškasis*, *liberalusis* ir *abejingasis* tipai.

POPIŪRIS Á ETNISKAI MIŠRIAS ŠEIMAS

Turint omenyje nūdienos globalizacijos procesus, Lietuvos integraciją á Europos Sąjungą, atsiranda prielaidos etniškai mišriø santuokø, šeimø skaičiaus didėjimui. Be abejonės, etniškai mišriø santuokø, šeimø skaičius sąlygojamas tiek objektyviø, tiek subjektyviø veiksniø. Visoms tautoms, etninėms grupėms būdingas dioks toks ūdarumas, homogeniškumo siekimas [8, 15]. Tačiau tautø politiniai, valstybiniai, ekonominiai ir kultūriniai ryšiai, jø pobūdis neišvengiamai veikia vidinius tautø procesus (tautiną, etniną tapatumą, tautiną savitumą ir pan.) [7, 8, 13, 22]. Objektívūs veiksniai yra palaikomi arba slopinami subjektyviø veiksniø – švairiø religiniø konfesijø pozicijø, valdžios institucijø, partijø tautinės politikos, santuoką reguliuojanėiø ástatymø, taip pat grupiniø nuostatø, etniniø stereotipø ir pan.

Tyrimo teorinės prielaidos ir metodika. Rengiant jaunimo požiūriu á etniškai mišrias santuokas ir šeimomas sociologinio tyrimo metodinę dalį, vadovautasi kitoniškumo, etninio tapatumo, stereotipø, socialinių distancijø sampratos pozicijomis [2, 7, 8, 10, 13, 19, 22], bandėme išskirti individo nuostatas, jø specifiką 3 lygmenimis: pirma, bendra nuostata á etniškai mišrias santuokas, šeimomas; antra, nuostata á individui reikšmingos socialinės grupės (tautiečių) kuriamas etniškai mišrias šeimas; trečia, nuostata á galimybę *pačiam* sukurti šeimą su kitataučiu. Be to, individualiame lygmenyje pasidomėjome ne tik respondento nuostata á galimybę sukurti šeimą su kitataučiu, bet ir jo ketinimu, noru tai padaryti.

Kaip rodo švairiose dalyse atlikti tyrimai, individo nuostata, socialinės distancijos yra sąlygojamos ir konkrečios grupės stereotipo, jos vertinimo. Siekiant nustatyti studentø savo *tautiečių* kuriamø šeimø su kitataučiais vertinimus, respondentams buvo pateiktas šaliø, regionø sąrašas. Á sąrašą buvo átrauktos ir kelios tautybės: kinai, įydai ir eigonai, kuriuos, remiantis atliktais sociologiniais tyrimais, pakankamai negatyviai vertina mūsų šalies gyventojai [15, 20]. Respondentai buvo prašomi nurodyti, ar pritaria savo tautiečių santuokai su kiekvienos iš sąrašė išvardytø šaliø, tautø atstovais.

Individualiame lygmenyje buvo bandoma nustatyti socialinės grupės, jos kitoniškumo poveiká individo

šeimos kūrimo nuostatoms, t. y. respondentai buvo klausiami, ar sutiktø sukurti šeimà su kitatauèiu, priklausanèiu kitai rasei, iðpaðstanèiu kità religijà, priklausanèiu þemesnei ekonominei grupei, taip pat pasiþyminèiu ryðkiomis etnocentrinèmis savybèmis.

Siekdami nustatyti galimas individualias elgesio strategijas etniškai miðrioje šeimoje, vadovavomės Vakarø autoriø, nagrinèjanèiø etninio, tautinio tapatumo, akultûracijos, adaptacijos, integracijos procesus, darbais [2, 8, 10, 13, 19, 22]. Buvo iðskirtos keturios galimos strategijos:

Etnocentrinë – kai individas linkæs ne tik iðlaikyti savo etninà tapatumà, grieþtai laikytis savo tautos paproèiø, tradicijø, bet ir iðreiðkia ketinimà átikinti savo partnerà perimti ðias tradicijas. Ðiuo atveju galima kalbèti apie individo ketinimà savo tautinius savitumus padaryti vyraujanèiais, priversti partnerà asimiliuotis.

Pliuralistinë – kai individas linkæs tiek iðlaikyti savo etninà tapatumà, tautinà, kultûrinà savitumà, tiek teigia tolerantiðkumà partnerio etniniam tapatumui, tautiniam kultûriniam savitumui.

Asimiliacinë – kai individas mano, kad palaipsniui etniðkai miðrioje šeimoje jis praras savo etninà tapatumà, perims partnerio tautos, kultûros paproèius, tradicijas.

Marginalinë – kai individas teigia, kad etniðkai miðrioje šeimoje natûraliai susiformuos individualûs šeimos paproèiai, tradicijos, apimanèios abiejø tautiniø kultûrø elementus.

Pabandème nustatyti ir studentø nuomonà apie tautiðkai miðriø ðeimø skaièiaus ateities tendencijas Lietuvoje.

Tyrimo rezultatai. 90% respondentø mano, kad etniðkai miðrios santuokos yra normalus reikðkinys, tik 6% – su tuo nesutinka. Savo tautieèiø santuokas su kitatauèiais, kaip normalø reikðkinà, vertina 82,2% studentø, 7,4% – neigiamai. 72,2% apklaustøjø nurodo, kad patys galètø susituokti su kitatauèiu, tuo tarpu 15,8% – nesutiktø to padaryti. Nagrinèjant apklaustøjø poþiûrà apskritai á etniðkai miðrias santuokas bei savo tautieèiø santuokas su kitatauèiais, nustatyti statistiðkai reikðmingi skirtumai tarp lyèiø – moterys ðias santuokas vertina palankiau negu vyrai.

Pritarimas tautieèiø santuokai su kitatauèiais statistiðkai reikðmingai skiriasi priklausomai nuo to, kokios ðalies, regiono gyventojai, tautos atstovai jie yra. Faktorinës analizës bûdu iðskirtos dvi grupës – ðalys, regionai, su kuriø gyventojais miðrios tautieèiø santuokos sulaukè respondentø pritarimo, (1) ir ðalys, regionai, tautybës, su kuriomis tautieèiø santuokos nepriimtinos apklaustiesiems, (2). Pirmàjà grupà sudaro Lietuvos kitatauèiai, Baltijos ðaliø, NVS, Europos, Ðiaurës ir Pietø Amerikos, Australijos gyventojai, antràjà – Afrikos, Azijos ðaliø gyventojai, èigonai, kinai ir þydai.

Apklauskos duomenys rodo, kad respondentai *asmeniniø nuostatø* sukurti šeimà su kitatauèiais poþiû-

riu pasiskirstè á tris praktiðkai lygias grupes: 32% teigè norà sukurti šeimà su kitatauèiais, 34% – nenori ir 35% – neturi nuomonës ðiuo klausimu.

Respondentai labiau linkæs sukurti šeimà su kitatauèiais, kurie priklauso kitai rasei (61,6%), iðpaðsta kità religijà (56,8%), priklauso þemesnei ekonominei grupei (56,2%) nei su kitatauèiais, pasiþyminèiais ryðkiomis etnocentrinèmis savybèmis (18,2%).

Nagrinèjant galimø individualiø elgesio strategijø etniðkai miðrioje šeimoje pasirinkimus, nustatyta, kad beveik kas antras apklaustasis (48,2%) linkæs manyti, kad tokioje šeimoje pasireikð *marginalinë* strategija, t. y. formuosis individualûs šeimos paproèiai, tradicijos, apimanèios abiejø tautiniø kultûrø elementus. Ðiek tiek maþiau respondentø (43,4%) mano, kad pasirinktø *pliuralistinæ* strategijà. Gerokai maþiau studentø numato *etnocentrinæ* arba *asimiliacinæ* strategijas (atitinkamai 5,4 ir 3%).

Skirtingas strategijas pasirinkæ respondentai skiriasi ketinimu (noru) sukurti šeimà su kitatauèiu (skirtumai statistiðkai reikðmingi). 72,2% *etnocentrinæ* strategijà pasirinkusiø respondentø nurodo, kad *nenorètø* sukurti šeimos su kitatauèiu. Tarp *pliuralistinæ* strategijà pasirinkusiøjø tokiø buvo 60,6%; tarp *marginalinë* strategijà pasirinkusiøjø – 42,2%; tarp *asimiliacinæ* strategijà pasirinkusiøjø – 36,4%. Taigi daugiau nei pusè asimiliacinæ ar marginalinë strategijas pasirenkanèiø studentø norètø sukurti šeimà su kitatauèiu (atitinkamai 63,6 ir 57,8%).

Daugiau negu pusè respondentø mano, kad ateityje miðriø santuokø skaièius Lietuvoje didës: taip teigia 62% apklaustøjø, beveik kas ðeðtas respondentas (15%) nurodo, kad ðiø santuokø skaièius nepakis, tik nedaug studentø (5,6%) mano, kad ateityje Lietuvoje miðriø ðeimø skaièius maþës, o beveik kas penktas apklaustasis (17,4%) paþymèjo neturàs nuomonës ðiuo klausimu.

IÐVADOS

Dauguma studentø palankiai vertina etniðkai miðrias santuokas bei galimybæ patiems susituokti su kitatauèiu. Taèiau tik kas treèias jø norètø sukurti etniðkai miðrià šeimà. Moterys palankiau negu vyrai vertina etniðkai miðrias santuokas.

Pritarimas tautieèiø santuokai su kitatauèiais statistiðkai reikðmingai skiriasi priklausomai nuo to, kokios ðalies, regiono gyventojai, tautos atstovai jie yra. Studentai linkæs nepritari savo tautieèiø santuokai su Afrikos, Azijos ðaliø gyventojais bei èigonø, kinø, þydø tautybës asmenimis.

Studentai patys nelinkæs sukurti šeimà su kitatauèiu, pasiþyminèiu ryðkiomis etnocentrinèmis savybèmis.

Beveik kas antras studentas mano, kad sukûræs etniðkai miðrià šeimà, jis pasirinktø *marginalinë* arba *pliuralistinæ* elgesio strategijà. Tik nedaug studentø numato *etnocentrinæ* arba *asimiliacinæ* strategijà.

Dauguma studentø mano, kad ateityje Lietuvoje etniškai miðriø ðeimø daugës.

Gauta 2005 02 04

Literatūra

1. Bellah, R. 1992. *The Good Society*. New York: Vintage.
2. Berry, J. W. 1996. Immigration, Acculturation and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*. Ontario: SAGE/Halsted. 201–234.
3. Bulcroft, R., Bulcroft, K., Bradley, K., Simpson, C. 2000. "The Management and Production of Risk in Romantic Relationships: A Postmodern Paradox", *Journal of Family History* 25: 63–92.
4. Bumpass, L. 1990. "What's Happening to the Family? Interactions Between Demography and Institutional Change.", *Demography*: 27(4).
5. Cancian, F. M. 1987. *Love in America: Gender and Self-Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Carroll, J. S., Knapp, S. J., Holman, Th. H. 2005. Theorizing about marriage. *Sourcebook of Family Theory & Research*, eds. V. L. Bengtson, A. C. Acock, K. R. Allen, P. Dilworth-Anderson, D. M. Klein. California: Sage Publications, Inc.: 263–289.
7. Cohen, R. 1994. *Frontiers of Identity*. London, New York: Longman.
8. Fenton, S. 2003. *Ethnicity*. London: Polity.
9. Giddens, A. 2003. Intimacy as Democracy. *Sexualities and Society*. Oxford: Blackwell. 256–264.
10. Giddens, A. 2000. *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius: Pradai.
11. Glenn, N. D. 1987. "Continuity versus change, sanguineness versus concern: views of the American family in late 1980s", *Journal of Family Issues*. 8(4): 348–354.
12. Holstein, J. A.; Gubrium, J. 1999. "What is Family? Further Thoughts on a Social Constructionist Approach". *Marriage and Family Review* 28(3/4): 3–21.
13. Yinger, J. M. 1994. *Ethnicity. Source of Strength? Source of Conflict?* New York: State University of New York Press.
14. Juozeliūnienė, I. 2003. *Janas Trostas ir ðeimos sociologija: naujos tyrimo galimybės*. Vilnius: Garnelis,
15. Kephart, W. M.; Jedlicka, D. 1988. *The Family, Society and the Individual*. New York: Harper and Row Publishers.
16. Leonėikas, T. Vertybės ir visuomenės maþumos, *Kultūrologija* 6. Vilnius: Gervelė, 413–433.
17. Reis, H. T. 1994. Social Interaction and Well-Being, in *Personal Relationships: Repairing personal relationships*, ed. S. Duck. London: Academic Press.
18. Sternberg, R. 1999. *Cupid's Arrow. The Course of Love through Time*. Cambridge: Cambridge University Press.
19. Smith, A. D. 1991. *National Identity*. London: Penguin Books.
20. Trinkūnienė, I. 2000. Lietuvos miestiečių tautinės ir etninės savimonės raida, *Etniškumo studijos: Teoriniai samprotavimai ir empiriniai tyrimai*. Vilnius: LFSI, 64–76.
21. Trost, J. 1998. LAT Relationships Now and in the Future, in *The Family. Contemporary Perspectives and Challenges*, ed. K. Matthijs. Leuven: Leuven University Press.
22. Woodward, K. 1997. *Identity and Difference*. London: Bath Press.

Irena Juozeliūnienė, Divilė Norvilaitė, Loreta Kuzmickaitė, Andrėja Stravinskaitė

A FAMILY: THE CONCEPT, INTERPERSONAL RELATIONS AND ETHNICITY (Sociological survey of students of Vilnius College, Faculty of Business Administration)

Summary

This article presents data obtained by means of a sociological survey of young people at Vilnius College, Faculty of Business Administration. The students (N = 500) completed a questionnaire, questions on the concept of family, interpersonal relations and inter-ethnic families being among them. Family matters were analyzed through (1) the prism of four elements closely connected and normatively stuck together in traditional family concept, (2) definition of families as configurations of dyads, (3) interpersonal relations in the family with a special emphasis on intimacy, passion and obligation. The impact of interpersonal relations in the parent's families on the attitudes of young people were analyzed.

The attitudes towards inter-ethnic families in general, inter-ethnic families within special ethnic community as well as personal decisions to create inter-ethnic family were examined. The authors described the main behaviour strategies within inter-ethnic families, namely, ethnocentric, pluralistic, assimilationistic and marginal.

Key words: family-like partnership, interpersonal relations, inter-ethnic family